

פרק אחד דיני ממונות

מתניתין

שיתבאר בגמרא.

א-לב

כמו כן, הלימוד מדברי הכתוב "משפט אחד יהיה לכם", להשוות דיני ממונות לדיני נפשות, הוא רק לגבי קבלת העדות, אך לא לגבי ניהולו של הדין עצמו. (1)

לגבי קבלת עדות בדיני נפשות, אמרה תורה בספר דברים [יג טו] "ודרשת וחקרת ושאלת היטב", מלמד הכתוב שיש צורך בדרישה ובחקירה של העדים.

הטעמים לחילוק בניהול הדין בין דיני ממונות לדיני נפשות, יבוארו להלן. (2)

דברי הכתוב בספר ויקרא [כד כב] "משפט אחד יהיה לכם", מלמדים שיש להשווה את דין הממונות לדין הנפשות, וגם בקבלת עדות על ממון צריך לחקור ולדרוש את העדים.

מזה הם החילוקים שיש בין דיני ממונות לדיני נפשות?

אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות שוים הם, בצורך של דרישה ובחקירה של העדים כדי לקבל עדותם. שנאמר [ויקרא כד כב] "משפט אחד יהיה לכם".

ומונה המשנה עשרה חילוקים:

א. דיני ממונות בשלשה דיינים. (3)

דין זה הוא דבר תורה. אבל אמרו חכמים [לעיל ג א, ובגמרא להלן] שאמרו חכמים שדיני ממונות אינם צריכים דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לווים, וכפי

ודיני נפשות — בעשרים ושלושה, הנקראים סנהדרי קטנה. (4)

ב. דיני ממונות — פותחין את הדיון [המשא ומתן] של הדיינים בדברי התובע או הנתבע, בין לזכות בין לחובה. (5)

1. בניהול הדין בדברים שהם זכות וחובה, החילוק פשוט, כי דיני ממונות שונים מדיני נפשות בעצם מהותם: בדיני נפשות לימוד ה"זכות" ולימוד ה"חובה" הוא כלפי האדם הנידון בבית דין, ואילו דיני ממונות, כיון שיש בהם שני בעלי דין, כל לימוד של "חובה" לאחד מהם, הוא צד של "זכות" למשנהו. תוס' ד"ה אחד. עיין ר"ן ורבינו יונה.

3. כמו שלמדנו זאת במשנה [דף ב ב] מהפסוקים. רש"י.

4. והמקור לכך נלמד במשנה בתחילת המסכת.

5. אף על פי שלכאורה "זכותו" של הנתבע, שהוא המוחזק בממון, חשובה יותר מזכותו של

2. בחידושי הר"ן הוסיף, שהנהגת הדין בדיני ממונות אינה שווה לדיני נפשות לפי שיותר ראוי